

*Bitva u Prahy (6. května 1757).**

Přehled událostí před bitvou u Prahy na jaře roku 1757.

Počátkem března roku 1757 rozhodl se pruský král Fridrich Veliký předejít svým protivníkům v ofenzivě a vrhnouti se nejdříve na Rakousko, jako na nejbližšího a nejnebezpečnějšího soka. Proto připravoval se ke vpádu do Čech již za zimy; jeho prvním cílem bylo zmocnit se Prahy, nejdůležitější to pevnosti v Čechách; doufal, že jejím opanováním stane se také brzy pánem celých Čech. Po pádu Prahy hodlal obrátiti se hlavními silami proti ostatním spojencům Rakouska, hlavně proti Francouzům a proti Rusku.

K tomuto rozhodnutí dospěl, když se přesvědčil, že ani Francouzové, ani Rusové nemohou před létem vlivně zasáhnouti do boje, že má tudíž volnost jednání a že do té doby může snadno súčtovat s Rakouskem a zbaviti se aspoň jednoho ze svých nepřátel.

Ke vpádu do Čech určil v první polovici dubna roku 1757 většinu své armády, čítající asi 100.000 mužů, 30.000 jezdců a více než 200 děl, která byla v té době rozložena v zimních táborech podél českých hranic od Chebu až do Slezska. Tuto armádu soustředil ve čtyři skupiny: jednu u S. Kamenice (velitel kníže Mořic Desavský), druhou, hlavní, pod svým vlastním velením v okolí Drážďan, třetí blíže Žitavy (velitel vévoda z Bevernů) a čtvrtou, již velel maršálek Schwerin, blíže Svidnic ve Slezsku.

Vpád do Čech byl proveden v druhé polovici měsíce dubna čtyřmi proudy. Skupina drážďanská překročila hranice blíže Petřikovic (Nollendorfu), severně od Ústí n. L., skupina ze S. Kamenice u Bastianperku (severně od Chomutova). Obě skupiny pronikly pak společně po menších srážkách s pohraničními strážemi rakouskými, jmenovitě u Děčína, přes Lovosice, Velvary až na výšiny Bílé hory a Podbaby u Prahy, kdež se dne 3. května rozložily táborem.

Skupina žitavská vnikla 20. dubna u Chrastavy do Čech a po těžké bitce u Liberce (21. dubna) zatlačila tamější sbor generála Königsegga postupně podél Jizery až do Brandýsa n. L.

Skupina slezská (za velení generála Schwerina) překročila hranice ve čtyřech proudcích u Zacléře a vyhnuvši se rakouským oddílům, rozloženým blíže Hradce Králové (tam velel generál Serbelloni), postupovala přes Trutnov, Králové Dvůr, Jičín na Mladou Boleslav, kde se pak 24. dubna spojila s proudem postupujícím od Liberce a pronikla s těmito do 2. května do Benátek. Ještě téhož dne zmocnila se po krvavé bitce labského přechodu u Brandýsa n. L., kde se pak rozložila táborem.

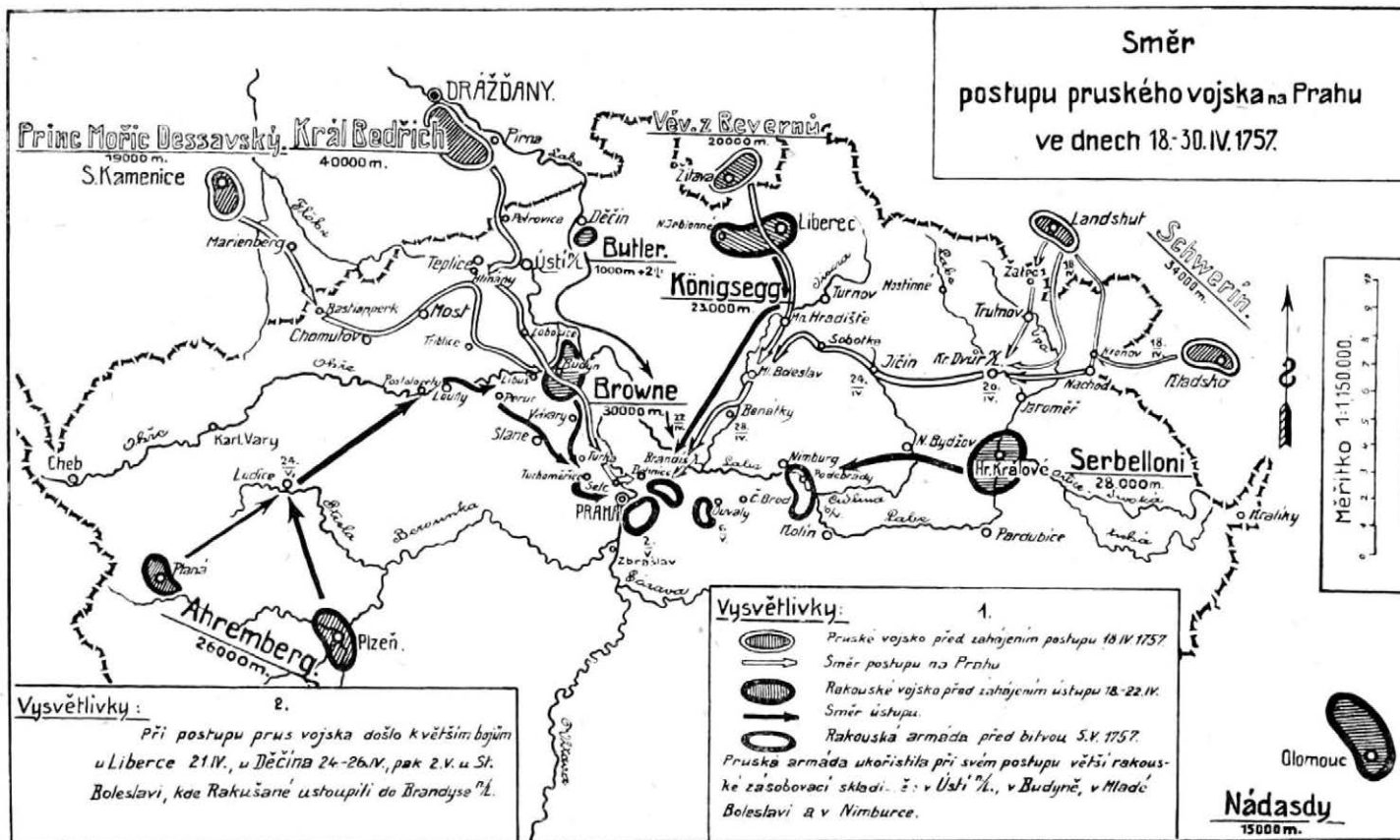
Tak byla celá armáda soustředěna do 4. května v širším okolí Prahy, a to jednou skupinou v síle asi 50.000 mužů a 13.000 jezdců za velení samého krále u Prahy, druhou skupinou, čítající asi 46.000 mužů a 14.000 jezdců, za velení maršálka Schwerina u Brandýsa n. L.

Na straně rakouské převzal počátkem února vrchní velení vévoda Karel z Lothringů; setrval však zatím ve Vídni a dal se zastupovati maršálkem Brownem, velitelem prvního armádního sboru v Praze.

Původní úmysl rakouské vlády byl vpadnouti do Saska, vytlačit z této země pruské vojsko a postupovati pak společně s francouzsko-ruskými voji směrem na Berlín.

Tento úmysl však padl, když se ukázalo, že jest nemožno před červnem počítati na příchod spojenců, jmenovitě Rusů.

* Použité prameny: Friedrich der Große od gen. Schlieffena. Das preußische Generalstabswerk, Bd II. Major Sommeregger: Die Schlacht bei Prag im Jahre 1757. Mittheilungen des österr. Kriegsarchivs Bd VII., 1911.

Nato rozhodl se vrchní velitel rakouské armády, který se stále ještě zdržoval ve Vídni, omeziti se zatím na obranu Čech, vyčkávati zasáhnutí Francouzů a hleděti do té doby drobnými útoky co nejvíce škoditi pruskému vojsku. Rakouská armáda byla, podobně jako armáda pruská, rozložena v zimních táborech ve čtyřech skupinách; jedna skupina byla v okolí Plzně (velitel generál Arenberg), druhá, „hlavní“, které velel maršálek Browne, podél řeky Ohře, třetí skupina pak (velitel generál Königsegg) v okolí Liberce, konečně čtvrtá skupina ve východních Čechách v okolí Hradce Králové (této skupině velel generál Serbelloni).

Hranice byly uzavřeny oddíly Chorvatů a lehkou jízdou (husary). S možností vpádu Prusů do Čech se původně ani nepočítalo, a pohraniční pútky počátkem dubna pokládaly se pouze za větší demonstrace.

Teprve potom, když pruský král pronikl do okolí Lovosic, situace se úplně vyjasnila.

Po zatlačení pohraničních oddílů hodlal se maršálek Browne, jenž zastupoval vrchního velitele, postaviti Prusům na odpor ve výhodné posici u Budyně (blíže Roudnice); pro velké rozptýlení svých oddílů nemohl však včas tento úmysl uskutečniti.

Dne 29. dubna přišel konečně vévoda Karel k armádě do okolí Velvar. Když se přesvědčil, že jde o velký vpád Prusů do Čech, nařídil stažení všech sil na výšiny východně od Prahy (do okolí Nuslí a Malešic). Stažení armády, vyjma východní skupiny, do okolí Prahy bylo skončeno dne 2. května. Téhož dne byla pak válečná porada, v níž bylo rozhodnuto, že armáda má setrvati na výšinách východně od Prahy a vyčkati zde eventuelní pruský útok.

Pro posádku pro Prahu bylo určeno 18 praporů polní armády, v celkové síle asi 13.000 mužů a 200 jezdců a 34 polních děl, za velení generála Thurnheima.

Síly rakouské armády, soustředěné v okolí Prahy, čítaly bez pražské posádky asi 48.000 bodáků, 12.000 jezdců a asi 60 těžkých děl (6 a 12liberky), t. j. asi polovice veškeré branné moci tehdejší rakouské říše.

Bitvy nezúčastnil se však plně uvedený počet vojinů, neboť část mužstva dlela v době bitvy v Praze a přejímala potraviny.

Východní skupina, která se pro neschopnost svého velitele, generála Serbelloniho, příliš dlouho zdržela v okolí Hradce Králové, promeškala možnost připojení k armádě. Velení této skupiny, čítající asi 30.000 mužů, převzal 4. května generál Daun; tento nemohl silně rozptýlenou skupinu včas stáhnouti, takže v době bitvy byla jeho skupina soustředěna teprve v okolí Poděbrad, předvojem (za velení generála Puebly) v síle asi 7000 bodáků a 2000 jezdců v Ouvalech, asi 10 km východně od bojiště.

Zahájení bitvy u Prahy.

Pruský král se 5. května rozhodl k útoku na rakouskou armádu; zanechav ku pozorování západní části Prahy generála Keitha asi se 24.000 muži (18.000 bodáků a 6000 jezdců), přešel během 5. května s 15.000 muži a 6000 jezdci Vltavu u Selce a rozložil se táborem u Čimic. Současně nařídil, aby skupina generála Schwerina pochodovala ještě za noci z Brandýsa n. L. do Kbel tak, aby o 6. hodině ranní příštího dne dorazila k armádě, což se také stalo. Dne 6. května o 8. hodině ranní zaujala pak armáda normální bojový šik v linii Libeň—Kbely (viz náčrt). Síla armády, určené pro útok, čítala 46.000 bodáků, 18.000 šavlí a asi 162 těžkých děl. Na rakouské straně se pruský útok tohoto dne ještě neočekával. Pro případ pohotovosti bylo pouze zakázáno opustiti tábor. Teprve když byly jezdecké hlídky zahnány z Proseku a z okolních vesnic, nařídil vrchní velitel Karel z Lothringu obsaditi návrší táhnoucí se od vrchu Žižkova až blíže Kyjí v délce asi 6 km a vyčkati v tomto postavení pruský útok. Armáda byla postavena v obvyklé tři sledy

(viz náčrt čís. 1). Levému křídlu velel sám vévoda, pravému křídlu pak maršálek Browne. Toto postavení zaujala armáda do 8. hod. dop. Král Bedřich, který z okolí Proseku přehlížel postavení rakouské armády, seznal, že by frontální útok neměl úspěchu; postup armády byl by ostatně ještě ztížen rokytnickým potokem, který bylo by třeba překročiti v dostřelu rakouských děl. Za těchto okolností rozhodl se napadnouti rakouskou armádu v pravém boku mezi Kyji a Štěrboholy, kde se útok zdál býti snadnějším a kromě toho dával domněle možnost překvapení. Nařídil proto, aby celá armáda, která byla již seřaděna v bojovém šiku, přesunula se bočným pochodem ve třech kolonách do úseku Kyj—Dolní Počernice. Tento bočný pochod byl zahájen o 7. hodině, byl proveden asi 3000 až 4000 kroků okolo pravého křídla rakouského postavení a byl ukončen k 10. hodině dopolední; armáda zaujala pak nový bojový šik se středem u D. Počernic. Útok měl býti zahájen od levého křídla, kdežto pravé křídlo mělo se připojiti k útoku teprve později, až by rakouská armáda své hlavní zálohy vrhla do boje směrem na Štěrboholy.

K usnadnění útoku byla vytvořena u D. Počernic těžká baterie asi o 30 dělech.

S rakouské strany nebyl tento přesun pruské armády až na několik bezúčinných výstřelů z těžké baterie u Hloubětina nikterak rušen, ačkoli bočný pochod celé armády dával rakouskému jezdecku vhodnou příležitost k napadení.

Vrchní velitel, který s maršálkem Brownem soudil, že Prusové chtějí se pouze přesunouti na silnici vedoucí do Č. Brodu, aby znemožnili generálu Daunovi připojení k armádě, celou rokádu osobně pozoroval. Když se však maršálek Browne přesvědčil, že toto nazírání není správné, učinil patřičná protipatření, t. j. stáhl své oddíly z dosavadního postavení do nového úseku mezi Kyji a Štěrboholy, tvořícího pravý úhel s původní bojovou čarou.

Kromě toho vyňal z druhého a třetího sledu všechny granátnické útvary, celkem 41 rot, jež sloučil v jeden granátnický sbor za velení plukovníka Guascy a prodloužil jimi své pravé křídlo podél východního svahu vrchu Homole až blíže Štěrbohol.

Na Homoli byla postavena ještě jedna těžká baterie asi o 14-20 dělech; jako druhý sled postavila se za granátnický sbor divise Ahrenbergova (9 praporů) blíže Homole (viz náčrt čís. 1).

Pravý bok armády kryla jízda stažená z prvního sledu a obou křídel druhého sledu, která v síle 72 eskadron (asi 6000 jezdců) zaujala výhodné postavení mezi Štěrboholy a měcholupským rybníkem. (Velení měl generál Lucchese.)

Za těchto okolností utvořila se do 10. hodiny nová fronta, která vlastně znamenala pro pruskou armádu opět frontální útok, ovšem v jiném směru, avšak za lepších podmínek terénu, ačkoli i v tomto novém postavení podržela rakouská armáda na výšině výhodné postavení.

Průběh bitvy.

K 10. hodině dopolední rozhodl se generál Schwerin, který velel levému křídlu armády, nevyčkati doby, až by se těžká baterie v okolí Dolních Počernic uplatnila a až by také všechny oddíly jeho křídla se úplně seřadily do bojového šiku, nýbrž zahájiti útok s pohotovými oddíly, t. j. prozatím s jednou divisi v síle 6 praporů. (Granátnická divise generála Winterfeldta.)

V téže době seřadovalo se jezdecko levého křídla (35 eskadron) mezi Štěrboholy a měcholupským rybníkem, musilo však pro bažinaté louky defilovati místy ve čtyřstupu před rakouskou frontou, aniž by toho rakouské velení využítkovalo. Po 10. hodině zahájilo za velení generála Schönaicha všeobecný útok na rakouské jezdecko a podařilo se mu prorazit první sled; při útoku

na druhý sled bylo však napadeno v boku třemi husarskými pluky od měcholupského rybníka (velitel generál Hadík) a přinuceno opět ustoupiti do Štěrbohol.

Rakouské jezdectvo nepronásledovalo ustupující dosti energicky, takže se toto mohlo blíže Štěrbohol opět shromáždit a obnoviti později útok.

V době, co obě jezdecké skupiny se navzájem potíraly, posunulo se jezdectvo generála Zietena (45 eskadron), původní to třetí sled, jižně okolo měcholupského rybníka a vpadlo rakouskému jezdectvu do boku u Štěrbohol, později dokonce i do týlu.

Pro mračna prachu nemohlo se rakouské jezdectvo správně orientovati o celkové situaci a počalo ustupovati; tento ústup změnil se brzy v paniku (bojovali pouze mladší vojáci, starší vojáci byli v Praze při výději krmiva); do této paniky byly strženy také prapory třetího sledu (divise Wintersfeld), jež byly právě na pochodu od dvora Direktorky na vrch Homole, takže se dalšího boje ani vůbec nezúčastnily.

Většina rakouského jezdectva ustoupila přes Michle směrem na Benešov, menší část (něco přes 1000 jezdců) shromažďovala se pak za velení generála Luccheseho v místech, kde jsou nyní Kr. Vinohrady a zasáhla později ještě jedenkrát do boje.

Pronásledující pruské jezdectvo narazilo v Nuslích na rakouský tábor, upustilo od dalšího pronásledování a vrhlo se na plnění téhož, takže nebylo pak po celý den více schopno dalšího boje.

V téže době, co se odehrával právě vyličený jezdecký boj, přešlo k útoku na vrch Homole levé křídlo pěchoty (celkem 20 praporů) z Dolních Počernic, a to jižním křídlem podél silnice ze Štěrbohol; při postupu narazilo však na nejlepší rakouské oddíly (granátnické roty), takže útok se brzy zhroutil v palbě granátníků a pruské vojsko počalo v nepořádku opět ustupovati do Dolních Počernic.

Rakouští granátníci zahájili pronásledování prchajících a posléze úplně rozprášili naznačené pruské oddíly a ukořistili při tom 12 děl a několik korouhví.

Při tomto postupu byl rakouský vrchní velitel tamějších oddílů maršálek Browne těžce raněn, takže musil opustiti bojiště. Velení převzal generál Königsegg. Generál Schwerin, který viděl z okolí Štěrbohol prchati své voje, uchopil korouhev druhého praporu svého pluku a vrhl se do boje, aby tak zarazil další ústup. V tomto boji Schwerin padl.

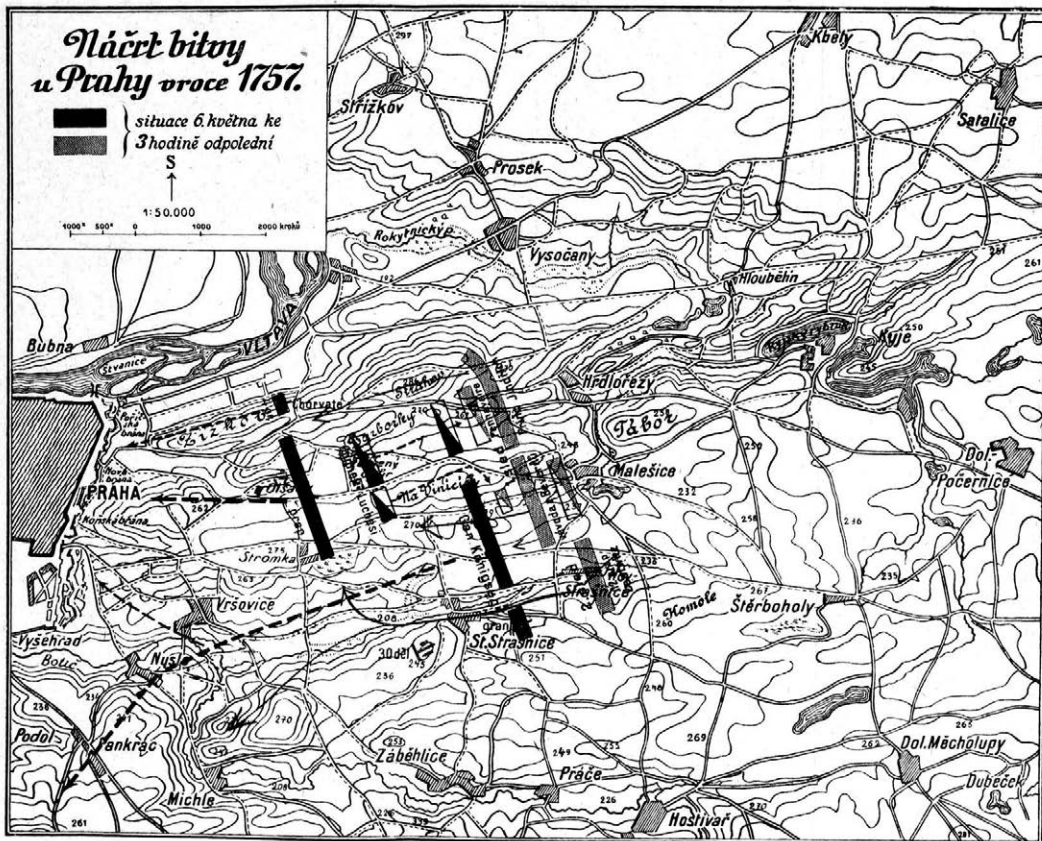
Při dalším postupu na Dolní Počernice narazili granátníci, kteří mezitím vystřelili veškeré střelivo, na mohutný odpor nových částí pruské armády, které se v téže době postavily v bojový šik a zahájily nyní protiútok.

Těmto pruským oddílům podařilo se nejen zachytiti prchající oddíly prvního sledu, nýbrž i postupně zatlačiti rakouské granátníky až do původního postavení na svahu vrchu Homole.

K tomuto ústupu byli Rakušané ostatně přinuceni také vlivem současného nového boje jezdectva jižně od Štěrbohol, kterýžto boj skončil rozprášením rakouského jezdectva a jeho překotným ústupem přes Michle směrem na Benešov.

Část pruského jezdectva postupovala nyní do týlu granátníků, bojujících severně od Štěrbohol, a přivedla tamější rakouské oddíly v paniku, a tím definitivně rozhodla boj na jižním křídle pěchoty ve prospěch Prusů. Do tohoto ústupu byl stržen také vrchní velitel rakouské armády, Karel vévoda z Lothringů, který pozbyl při této příležitosti vědomí a byl převezzen do Prahy, takže rakouská armáda neměla od tohoto okamžiku žádného jednotného velení.

V této době (asi o 11. hodině dopolední) ukončil se také nástup střední pruské armády (celkem 22 praporů), která za osobního vlivu krále Bedřicha

zahájila všeobecný postup podél silnice z Dol. Počernic na Hrdlořezy; také pravé křídlo (11 praporů), za velení prince Jindřicha z Hohenzollernů, připojilo se ke všeobecnému útoku, a to ve třech proudech po obou stranách kyjského rybníka.

Na rakouské straně stálo v tamějším úseku v prvním sledu celkem 10 praporů, 10 granátnických rot (divise generála Baden-Durlacha) a jedna těžká baterie asi o 12 dělech, druhý sled tvořila divise Wied (5 praporů) s části divise Arenberg (6 praporů). Severně od Kyji stály tři prapory Chorvatů k ochraně tamější těžké baterie, čítající asi 20 děl. V místech, kde podnikli Prusové hlavní útok, stálo tudíž celkem asi 18—20.000 bodáků, 20—30 těžkých děl a žádné jezdecktvo proti 36.000 pruským bodákům, 2000 jezdcům a asi 50—60 těžkým dělům.

Levé křídlo rakouské armády (17 praporů, 18 eskadron, asi 13.000 bodáků, přes 2000 jezdců) stálo, pod velením generála Kheila nečinně v původním postavení podél vrchu Žižkova, frontou k severu, ačkoli bylo nyní již zcela jasno, že na tento úsek nebude podniknut žádný útok.

Pruské oddíly po houževnatém jednohodinovém boji, když využily části neobsazených úseků hlavně severně od silnice, rozrazilily rakouský bojový šik a pronikly až do Malešic.

Také severní křídlo Prusů zmocnilo se bez vážnějších bojů úseku u Hloubětína, kde Chorvati z obavy před ztrátou děl předčasně vyklidili své výhodné postavení a stáhli se do Kyji, přenechávající tak volnou cestu pruskému vojsku podél hřebenu na Hrdlořezy. Zato se však pruský útok na postavení Rakušanů ve vesnici Kyjích nezdařil, přes to, že byl veden značnou přesilou (5 praporů proti 2 praporům).

V tomto okamžiku, pro rakouskou armádu nesporně kritickém, byla po ruce pouze divise generála Clericiho (9 praporů) blíže Hrdlořez. Ale generál Clerici, z nedostatku osobní odpovědnosti, místo aby z vlastní iniciativy pomohl ohroženým kamarádům, vyžádal si k tomuto kroku dříve svolení svého představeného generála Kheila, které ovšem přišlo pozdě, když se již povšechná situace nápadně změnila v neprospěch Rakouska.

Generál Kheil, velitel levého křídla, konečně uznal sám nebezpečí, jež hrozí celé armádě od Malešic a rozhodl se předvésti osobně divisi generála Clericiho k útoku na Malešice. Byl však při hledání vhodného místa pro postavení divise zajat.

Těžkopádností bojového systému a nepříznivými poměry terénu (hluboký zářez) nemohla divise zaujmouti dosti rychle předepsaný bojový šik, takže se srazila s Prusy již v Hrdlořezích a byla uvedena v nepořádek. Jeden pluk divise, který chtěl postupovati na Malešice přes vrch Tábor, byl na této výšině napaden v boku od oddílů, jež postupovaly z Hloubětína (brigáda Manstein) a po těžkém boji opět zatlačen do Hrdlořez, čímž byl boj definitivně rozhodnut v neprospěch Rakušanů. Další boj odehrával se o úsek Hrdlořezy-Malešice, kde se postupně soustředilo celé pravé křídlo Prusů a kam byly zatlačeny veškeré oddíly rakouské armády, pokud nebyly ještě na ústupu směrem na Strašnice.

Velitel rakouských oddílů, generál Königsegg, vida, že na uhájení bojiště není možno více pomýšleti, rozhodl se stáhnouti jednotlivé pluky, pokud se ještě nerozprchly, do úseku Volšany-Strašnice, aby se zde pokusil o další odpor.

Proto obsadili Chorvati vrch Žižkov a zbytky bývalého levého křídla, hlavně divise generála Sprechera (9 praporů a 8 granátnických rot) úsek u Volšan, aby tak vytvořily páteř nové obranné čáry.

Tento pokus se však nezdařil, neboť mezitím Bedřich seskupil pluky bývalého prvního sledu v bojový šik a zahájil jimi postup přes Strašnice v úmyslu, aby obešel nové postavení Rakušanů s jižního boku. Tento záměr

se také Bedřichovi podařil, neboť znavené a předchozím bojem silně prořídle granátnické roty nebyly více schopny dalšího odporu a po krátkém boji ustupovaly dále směrem na Benešov.

Tím byly strženy k ústupu také ony části armády, které hodlaly klásti odpor blíže Volšan a ustoupily částečně v panice do Prahy, aby se vyhnuly zajetí.

Pronásledování ustupujících brzdila jezdecká divise generála O'Donnella (divise levého křídla prvního sledu), zesílená asi 1300 jezdci, které se podařilo generálu Lucchesemu opět shromáždit z rozptýlených pluků po bitvě u Štěrbohol. Toto rakouské jezdecktvo nejen odrazilo útok (divise generála Penavaira asi 3700 jezdců), ale ztěžovalo také postup pruské pěchoty až do večera, takže většina rakouské armády mohla pak ustoupiti do Prahy. Pouze Chorvati setrvali na vrchu Žižkově a ustoupili do Prahy teprve příštího rána.

Rakouský vojevůdce vévoda Karel z Lothringů, který se zatím opět vzpamatoval, vida, že bitva jest prohrána, hodlal převést armádu Prahou na druhý břeh Vltavy a ustoupiti pak přes Zbraslav směrem na Benešov; avšak tento úmysl se nezdařil, neboť pruský generál Kheil, který sevřel Prahu s této strany, obsadil bránu na Ujezdě (Malá Strana) a znemožnil tak uniknutí rakouské armádě. Ostatně postavil k těmž účelům také pozorovací oddíly v okolí Bráníku (4 prapory a 30 eskadron), se kterými hodlal původně tam přebrošiti Vltavu a zasáhnouti pak do boje, což se však pro nedostatek technických pomůcek nezdařilo.

Celkem podařilo se přece Rakušanům zachrániti v Praze z polní armády asi 35.000 bodáků, přes 4000 jezdců a 100 děl, kteréžto oddíly, zesílené pražskou posádkou (12.000 mužů), úplně postačily, aby mohly vážně hájiti město.

Menší část armády za velení generála Brettlaacha (hlavně granátnické roty, pak větší část jezdecktva za velení generála O'Donnelly) ustoupila do Benešova, kde se postupně vytvořila nová skupina v síle asi 8000 mužů, 7000 jezdců a 20 děl, která ustoupila koncem května přes Německý Brod až do Golčova Jeníkova, kde se pak spojila s armádní skupinou maršálka Dauna.

Bedřich postoupil po bitvě až na dostřel děl ku Praze a vyzval velitele pevnosti ku předání města.

Tento požadavek maršálek Browne však odmítl, doufaje uhájiti Prahy až do příchodu posil.

Když se obléhání protahovalo a když se počala uplatňovati skupina generála Dauna, tu Bedřich, který spoléhal na brzký pád města, zahájil dne 26. května bombardování města, hodlaje tak urychlit jeho pád. Měl k dispozici asi 80.000 mužů, 200 děl (z toho přes 150 těžkých) a 10.000 jezdců.

Dobytí Prahy se mu však nepodařilo přes velké škody, způsobené těžkým dělostřelectvem, ba naopak po prohrané bitvě u Kolína dne 18. června byl přinucen kvapně upustiti od dalšího obléhání a ustoupiti do linie Litoměřice — Česká Lípa a v červenci pak opustiti Čechy, aby přešel úplnému potření svých vojsk.

Závěr.

Krvavé ztráty v bitvě u Prahy byly na obou stranách velmi značné a činily u Rakušanů asi 13.000 mužů (asi 17% celé armády); mezi těmito bylo přes 4000 zajatých a 33 děl. Na pruské straně činily ztráty přes 14.000 mužů, většinou raněných, a 1500 zajatých. Tyto ztráty oceňuje sám pruský

král ve svých pamětech jako velmi povážlivé, přiznává, že v boji u Prahy padly „sloupy pruské pěchoty“. Padlo pět nejlepších generálů a šest jich bylo raněno. Z ostatních důstojníků zůstalo na bojišti ležeti anebo bylo raněno celkem 350, t. j. asi 25% všech důstojníků.

Bitva u Prahy jest jedním z největších vítězství pruského krále a jeden z typických příkladů bitevní metody Bedřicha, známé pod jménem „křídlový útok“ anebo „příčný bojový řád“, t. j. napadení nepřátelského postavení přesilou v boku.

Že se nepodařilo rakouské armádě uhájit bojiště přes to, že většina zúčastněných pluků bojovala velmi udatně, třeba hledat hlavně ve velké těžkopádnosti tehdejšího systému, pak v úplném nedostatku iniciativy v řadách vyšších důstojníků, kteří čekali vždy jen na rozkazy a viděli hlavní svou činnost v doslovném plnění rozkazů, případně v osobní statečnosti. Tato nedostatečná iniciativa zůstala tradiční v řadách rakouské armády částečně až do světové války.

Kromě těchto typických vlastností rakouské armády vrchní velení ztratilo v bitvě oba přední vůdce, takže armáda postrádala právě v rozhodné chvíli jednotného velení.

Asi z týchž důvodů, t. j. z osobní nesamostatnosti a z obavy před odpovědností, nezasáhl generál Puebla (předvoj skupiny generála Dauna) do boje u Prahy, ačkoli měl po ruce skoro 9000 bodáků a přes 2000 jezdců a přiblížil se za dopoledne 6. května až do Ouval, t. j. na 10 km od bojiště; mohl tudíž velmi snadno vpadnouti při dalším postupu pruským vojákům u Dolních Počernic přímo do týlu a přivoditi tak buď úplný zmatek v jejich řadách aneb aspoň vázati značné síly, jež by pak scházely při hlavním útoku na rakouské postavení.

Ačkoli proti němu Prusové nepostavili v době bitvy žádných větších sil, ustoupil opět do Ouval a po bitvě pak přes Český Brod ke skupině maršálka Dauna do Golčova Jeníkova. Že se pruskému velení nepodařilo úplně obklíčiti rakouskou armádu a přinutiti ji ke složení zbraní, třeba přičítati hlavně předčasnému zahájení útoku generálem Schwerinem, pak malé iniciativě generála Keitha, jemuž se pro nedostatek technických pomůcek nepodařilo překročiti Vltavu jižně od Prahy a zasáhnouti tak do boje.

Úkol vrchního velení byl na pruské straně daleko snazší, neboť v boji velel osobně král, který byl jako nejvyšší hlava státu ve svých úmyslech úplně neodvislý a nikomu neodpovědný. Vedle této výhody byl Bedřich také nejlepším vojevůdcem své doby a dovedl osobním vlivem ustupující včas zadržeti, uvést je opět v pořádek a tím kolísající štěstí strhnouti definitivně na svou stranu.

Co se týče vnitřní hodnoty obou armád, třeba přiznati, že pruská armáda byla lépe organizována a ozbrojena, důkladněji vycvičena, jmenovitě v nástupu a v manévrování v bitevním šiku, a měla rozhodně daleko lepší vrchní velení. Osobní statečnost jak důstojníka, tak i prostého vojína byla na obou stranách rovnocenná; pruský důstojník byl však iniciativější a schopnější přispůsobiti se rychleji měnícím se situacím boje. Generálního štábu anebo podobné instituce tehdy u žádné z obou bojujících stran ještě nebylo. Vrchní velitel měl k ruce pouze „adjutanty“, kteří sprostředkovali jeho rozkazy a bděli nad jich prováděním.

Generální ubytovatel neměl na operace vůbec žádného vlivu; jeho činnost omezovala se hlavně na vyhledávání vhodného místa pro tábor a jeho případné opevnění; jeho služba odpovídala tudíž spíše funkci nynějšího ženijního inspektora.

Ordre de bataille rakouské armády
pro bitvu u Prahy 6. května 1757.

Vrchní velitel: generál jezdeckta Karel vévoda z Lothringu; přidělen generál Browne; velitel dělostřelectva: generál Feuerstein.

Divise	Pěchota			Jízda			Dělostřelectvo		Poznámka
	praporů	granát. rot	počet bodáků	eskadron	elit. rot na koni	počet šavli	lehké	těžké	
1. sled									
Vévoda Baden-Durlach	10	10	8470	.	.	.			
Hrabě d'Arberg	4	4	3180	.	.	.			
Hrabě Forgách	4	5	2860	.	.	.			
Baron Sprecher	9	8	7100	.	.	.			
Hrabě Lucchese	.	.	.	24	4	3090			
Kníže Esterházy	.	.	.	18	3	2150			
2. sled									
Vévoda Arenberg	10	8	6930	.	.	.			
Hrabě Wied	5	6	3950	.	.	.			
Marquis de Clerici	9	8	7440	.	.	.			
Hrabě Althann	.	.	.	18	3	2000			
Princ Hohenzollern	.	.	.	18	3	2050			
Záloha									
Hrabě Macquire	5	8	4750	.	.	.			
Hrabě Drascowich	4	2	2300	(t. zv. Chorvaté)*	.	.			
Hrabě Hadik	.	.	(husaři)**	25	.	2100			
Generál Argenteau	.	.	.	12	2	1370			
Celkem	60	59	46.880	15	15	12.800	116 lehk. děl	82 těžk. děl	

Každý pěší prapor měl po dvou dílech (dílůvek, ráže 9 cm), pěší prapory Chorvatů po jednom dílu (dílůvek, ráže 9 cm). Tato děla obsluhovala pěchota sama a zvala se lehkým dělostřelectvem a nebyla slušována v baterie.

Těžké dělostřelectvo tvořily 6 a 12dílůvky (ráže 11 a 14 cm) a kontingence (10dílůvek, ráže 16 cm); bylo slouženo do bitvy podle potřeby a obsluhu konala vlastní dělostřelectvo.

* Tak zvaná nepravidelná pěchota pro střelecký rozptýlený boj (boj v družstvech) a služby zajišťovací.
** Lehká neobrněná jízda hlavně pro sluby výzvědné. V bitvě byla armáda postavena pravidelně ve dva, někdy i ve tři sledy.

Poznámka: Kromě toho bylo posádkou v Praze za velení generála Thüraheima 18 praporů, 200 jezdců a 33 polních děl, celkem asi 13.000 bodáků, 200 šavli a 33 děl, kteréžto síly do boje však nezasáhly.

Ordre de bataille nebyla stálá, nýbrž pro každou bitvu zvláště sestavena, při čemž brán hlavní zřetel na hodnost a původ toho kterého velitele.

Divisijní a brigádní svazky byly tvořeny jen z jedné zbraně, buď z pěchoty anebo jízdy.

Dělostřelectvo platilo tehdy co pomocná zbraň.

Ordre de bataille pruské armády
pro bitvu u Prahy 6. května 1757.

Velitel král Bedřich Pruský; přidělen generál Schwerin; stanoviště v boji: blíže Dolních Počernic.

	Divise	Pěchota		Jízda		Dělostřelectvo		Poznámka
		praporů	stav bodáků	eskadron	počet šavlí			
1. sled.	Princ Jindřich II.	4*	2.800	23 20	3.600 3.200	6800 šavlí		
	Vévoda Ferdinand	6	4.200					
	Vévoda z Bevernů	6	4.200					
	Generál Lestwitz	6	4.200					
	" Hautcharmoi	6	4.200					
	" Fouque	6	4.200					
	" Winterfeldt	6	4.200					
	" Penavaire	40						
2. sled.	" Schönaich	-						
	Generál Ingersleben . . .	4	4.100	5 20	800 3.200	4000 šavlí		
	" Kannacher	4	2.800					
	" Brandes	3	2.100					
	" Saldern	4	4.100					
	Princ z Brunšviku	4	2.800					
	Generál Kalckreuth . . .	5*	2.100					
	" Meinicke	-						
	" Winterberg	-						
Všeobecná záloha: generál Zieten				45	7.200 (husaři)			
		66		113		132	82	
bodáků: 46.000, šavlí 18.000, 82 těžkých děl.								

Kromě toho zůstal na západním břehu Vltavy k pozorování Prahy generál Keith asi se 24.000 muži (18.000 bodáků, 6000 jezdců), kteří do bitvy u Prahy nezasáhli.

Organisace byla v podstatě táž jako u rakouské armády, t. j. vojenská správa rakouská řídila se zpravidla přesně podle pruského vzoru.

Ordre de bataille nebyl rovněž pevný, nýbrž byl pro každou bitvu zvláště nařízen.

Počet bodáků a šavlí byl na obou stranách přibližně tentýž; Prusové měli značnou převahu pouze na těžkém dělostřelectvu. (214 proti 177 rakouským dělům.)

K ochraně armádního trénu u Kbel byly ponechány dva prapory a 10 eskadron.

Službu rakouských hraničářů (Chorvatů), t. j. výzvědnou, zajišťovací službu a pak střelecký boj v řetězu vedly tak zvané „Freibataillone“, sestavené většinou z pochybných elementů, které rády vedly válku na vlastní pěst.